RubenWillaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Gistelse Steenweg
(Brugge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018L48
december 2018

NOTA
VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM (FASE 1)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Voorafgaand:

Bekrachtigde archeologienota met uitgesteld traject (ID 8394):

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2017K138)
- Programma van Maatregelen (2017K138)

Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek (2018L48)

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Bruno Polfliet

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1. Programma van maatregelen 6

1.1 Administratieve gegevens 6
1.2 Aanleiding van het vooronderzoek 7
1.3 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem 7
1.4 Gemotiveerd advies 8
1.5 Programma van maatregelen 9

1.5.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen 9
1.5.2 Onderzoeksstrategie en –methode 10
1.5.3 Conservatiestrategie 12
1.5.4 Natuurwetenschappelijk onderzoek 12
1.5.5 Duur en kostenraming 13
1.5.6 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders 13

1.6 Conclusie 14

2. Bibliografie 15

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied met kadasternummers weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt). 6
Figuur 2: Thematische kaart met advieszone voor opgraving weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt). 11
Figuur 3: Sleuvenplan met aanduiding van nog aanwezig groen / bomen (groene ster).....12

TABELLENLIJST

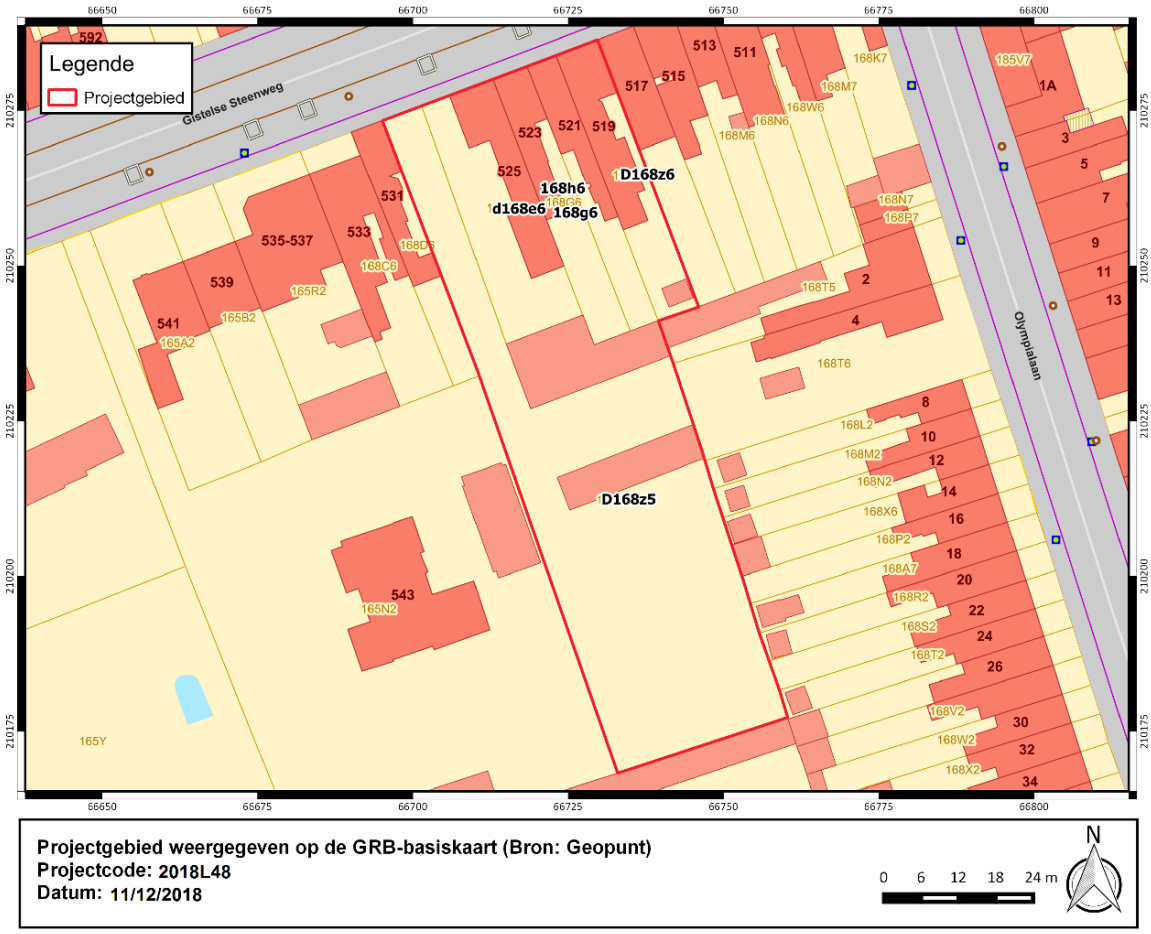
Tabel 1: Administratieve gegevens 6

1. Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

a) Projectcode	2018L48	
b) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Ruben Willaert bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00069	
c) De locatie van het vooronderzoek:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Brugge
	Deelgemeente	Sint-Andries
	Postcode	8200
	Adres	Gistelse Steenweg
	Toponiem	Gistelse Steenweg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min}= 66637 Y_{min}=210165 X_{max}=66815 Y_{max} = 210288
d) Het kadasterplan met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelnummer of -nummers	Brugge, afd 27, sec D, nrs 168Z6, 168H6, 168G6, 168E6 en 168Z5 Zie Figuur 1	

Tabel 1: Administratieve gegevens

Figuur 1: Projectgebied met kadasternummers weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: Geopunt).

1.2 Aanleiding van het vooronderzoek

Aanleiding van het proefsleuvenonderzoek vormt de geplande bouw van 26 appartementen met bijhorende infrastructuur door de firma Bernard Bossuyt Vastgoed nv. Het voorgaande bureauonderzoek bood onvoldoende informatie om de archeologische waarde van het terrein te bepalen. Er werd daarom een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Dit werd uitgevoerd op 10 december 2018. De verwerking is van start gegaan op 11 december 2018.

1.3 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem

Tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden 3 proefsleuven aangelegd, allen met een NNW-ZZO oriëntatie. Tijdens de aanleg van de sleuven werden 3 bodemkundige profielen geplaatst, teneinde de bodemopbouw te kunnen vaststellen. Hieruit blijkt dat de bodem op het projectgebied bestaat een eenvoudige ABC bodem, welke lokaal verstoord is door recente bebouwing en hun sloop. Er werd 1 kijkvenster aangelegd, zodoende de site zo goed mogelijk te kunnen begrijpen.

Binnen het projectgebied werden verschillende archeologische sporen geregistreerd. Centraal werden paalkuilen aangetroffen die waarschijnlijk verschillende gebouwstructuren vormen, waaronder zeker één spieker of bijgebouw. Hier werd geen dateerbaar vondstmateriaal aangetroffen. Verspreid over het terrein kwamen verder nog verschillende grachtsegmenten aan het licht. Enkele kunnen op basis van het aangetroffen aardwerk gedateerd worden in de Late Middelleeuwen / Nieuwe Tijd. Tot slot werd een afvalkuil aangetroffen, opgevuld met metaalvondsten, welke wijzen op militaire aanwezigheid tijdens beide wereldoorlogen.

Al deze sporen en structuren dienen nog verder te worden onderzocht, teneinde een meerwaarde te kunnen bieden voor de lokale en regionale archeologie en geschiedenis. Er wordt bijgevolg een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving geadviseerd voor het volledige projectgebied met een totale oppervlakte van 3659m².

1.4 Gemotiveerd advies

Op basis van de uitgevoerde proefsleuven kan een advies geformuleerd worden betreffende het al dan niet opnemen van bijkomende maatregelen in het kader van verder archeologisch onderzoek op het projectgebied Sint-Andries Gistelse Steenweg.

In totaal werden 3 sleuven en 1 kijkvenster aangelegd. Een totaal van 573m². Het gaat om 445 m² of 12,5% door middel van proefsleuven en 128 m² of 3,5% door middel van een kijkvenster. Op die manier werd 16% van het terrein archeologisch onderzocht.

De bodem op het projectgebied bestaat een eenvoudige ABC bodem, welke lokaal verstoord is door recente bebouwing. Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat de impact van de verstoringen op het archeologisch niveau beperkt zijn, waardoor het noordelijk deel van het terrein niet in zijn geheel als verstoord kan beschouwd worden. Anderzijds bemoeilijken de verstoringen wel de leesbaarheid en interpretatie van de eventueel aanwezige archeologie en is het archeologisch niveau op bepaalde plaatsen ook verstoord. Het archeologisch sporenniveau tekent zich af vlak onder de A- horizont, maar wordt pas goed leesbaar bovenaan de C-horizont.

Tijdens de terreinevaluatie werden 37 sporen geregistreerd. Het gaat om 23 kuilen en paalkuilen, 13 grachtsegmenten en 1 afvalkuil. Verder werden ook recente verstoringen waargenomen. 4 aangetroffen paalkuilen vormen een vierkante spieker of bijgebouw. Net ten oosten hiervan komt een cluster van paalkuilen voor welke vermoedelijk deel uitmaken van mogelijke andere structuren. Omwille van de afwezigheid van aardewerk of ander dateerbaar materiaal, konden deze niet worden gedateerd. Daarnaast werden ook talrijke grachtsegmenten aangetroffen, waarvan enkele met aardewerk te dateren in de Late Middeleeuwen / Nieuwe Tijd. Tot slot werd een afvalkuil aangetroffen, opgevuld met metaalvondsten, welke wijzen op militaire aanwezigheid tijdens beide wereldoorlogen. Om deze archeologische resten beter te begrijpen is een vlakdekkende opgraving noodzakelijk.

1.5 Programma van maatregelen

Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek in de Gistelse Steenweg te Sint-Andries toont het archeologische potentieel van het projectgebied duidelijk aan en bijgevolg dringt een vervolgopgraving zich op.

1.5.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De onderzoeksvragen die bij een vervolgopgraving minstens dienen beantwoord te worden zijn:

a) Landschappelijk en bodemkundig
   - Wat is de landschapstypologische context van het projectgebied? Wat is de archeologisch relevante geologische en bodemkundige opbouw?
   - Wat zijn verschillende landschappelijke elementen in het onderzoeksgebied? Hebben deze invloed gehad op de locatiekeuze van de verschillende vindplaatsen?
   - Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de nederzetting? Welke cultuurgewassen werden in de verschillende fasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

b) Nederzetting(en)/erf (erven)
   - Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de verschillende elementen in de vindplaats?
   - Wat zijn de structuren die werden aangetroffen?
   - In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken gedaan worden met betrekking tot typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
   - Is er sprake van één of meerdere erven? Of is er een nederzetting te herkennen?
   - Hoe is dit alles opgebouwd en wat zijn de onderlinge verhoudingen?
   - Zijn er verschillende bewoningsfasen vast te stellen? Evolueerde de inrichting van de nederzetting, erf of erven doorheen de tijd?

c) Landinrichting
   - Op welke manier is het cultuurlandschap ingericht?
   - Zijn er afbakeningsgreppels te herkennen? Zijn er op die manier woonerven of landbouwarealen te herkennen, die gemarkeerd zijn aan de hand van greppelsystemen (bewoning, productie, opslag, ambachtelijke activiteiten,…)
   - Is er een directe relatie met het landschap (oriëntatie van de greppels op natuurlijke of structurerende elementen?
   - Zijn er typologische verschillen merkbaar in de greppels? Zo ja, waaraan zijn deze verschillen gerelateerd (afbakeningen versus afwatering, woonareaal versus landbouwareaal, …)?

d) Materiële cultuur
   - Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten en wat is de vondstdichtheid?

- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief aanwezig archeobotanisch en archeozoölogisch materiaal)? Zijn er verschillen op te merken binnen de vindplaats?
- Welke typologische ontwikkeling maakte het aardewerk door in de aangetroffen fasen? In hoeverre zijn (chrono)typologieën met betrekking tot aardewerk en andere materiaalcategorieën uit aangrenzende regio's toepasbaar? Welke overeenkomsten en welke verschillen zijn aanwijsbaar?
- Is er sprake van culturele invloeden vanuit andere gebieden? Zo ja, van waar en welke invloeden?
- Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's?
- Zijn er aanwijzingen voor de sociale status van de bewoners van de nederzetting?
- Wat kan er op basis van het anorganische vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling van de site, de materiële cultuur en de socio-economische positie van de nederzetting? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?
- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie binnen de nederzetting? Welke cultuurgewassen werden in verschillende bewonings- en gebruiksfasen verbouwd? Zijn er aanwijzingen voor chronologische verschuivingen?

e) Algemeen
- Hoe past de vindplaats in het regionale landschap uit de vertegenwoordigde periodes? Zijn deze vergelijkbaar met soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode of wijzen de resultaten op een specifieke functie of omstandigheden binnen de nederzetting?
- Hoe was de voedselvoorziening georganiseerd?
- Sluiten de sporen aan bij resultaten van onderzoek in de omgeving en de data van de CAI? Zijn de sporen van dezelfde aard, is het gerecupereerde aardewerk gelijkaardig aan dat van de andere sites?
- Wat betekenen de resultaten voor een aanvulling van kennisleemtes binnen de lokale en regionale geschiedenis?
- Zijn er nog meer recente afvalkuilen aanwezig? Beschrijf vondstmateriaal? Hoe kunnen deze geïnterpreteerd worden en kan er een link gelegd worden met welbepaalde militaire activiteiten in de buurt tijdens WOI & WOII.

1.5.2 Onderzoeksstrategie en –methode

Te 'Sint-Andries Gistelse Steenweg' werd een positief proefsleuvenonderzoek uitgevoerd wat impliceert dat een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving zich opdringt. Het gaat om het totale projectgebied met een oppervlakte van 3659m².

Het terrein dat wordt geadviseerd voor een vervolgopgraving moet op basis van de vastgestelde sporen en in functie van de eventuele structuren opgedeeld worden in verschillende werkputten, teneinde het archeologische werk efficiënt te laten verlopen. Dit puttenplan wordt opgemaakt door de veldwerkleider in samenspraak met de erkende archeoloog.

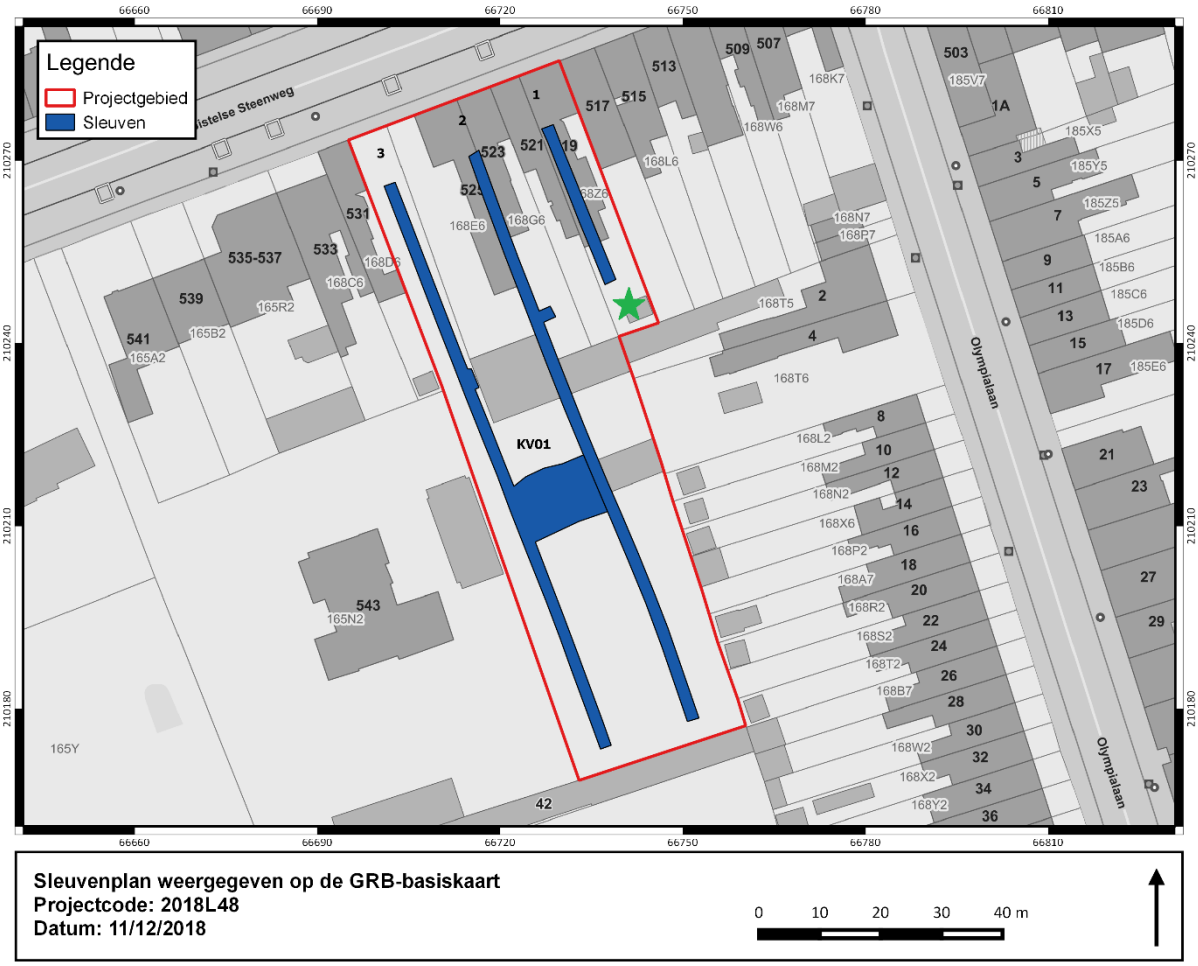
Het is belangrijk om op te merken dat er tijdens het vervolgonderzoek moet rekening gehouden worden met eventuele interessante recente afvalkuilen boven het aan te leggen archeologisch niveau. M.a.w. in de antropogene ophogingslaag of teelaarde.

Figuur 2: Thematische kaart met advieszone voor opgraving weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Voor verder onderzoek zijn er 3 praktische aanbevelingen van toepassing:

- Duidelijke afspraken in verband met de stockage / afvoer van de af te graven grond.
- Rekening houden met aangrenzende gevels/muren van buurwoningen.
- Verwijderen van groen / bomen ten zuiden van proefsleuf 1 (zie groene ster op Figuur 3).

Figuur 3: Sleuvenplan met aanduiding van nog aanwezig groen / bomen (groene ster)

1.5.3 Conservatiestrategie

Indien er fragiele vondsten worden aangetroffen moeten deze behandeld en bewaard worden zoals gesteld in de Code van Goede Praktijk.

1.5.4 Natuurwetenschappelijk onderzoek

- Waarderingen (naar schatting: nader te bepalen tijdens het onderzoek door de veldwerkleider)
  - 6 VH waardering macroresten
  - 6 VH waardering pollenmonsters
  - 2 VH waardering dendrochronologie
- Analyses en dateringen (naar schatting: nader te bepalen tijdens het onderzoek door de veldwerkleider)
  - 5 VH analyse (natte) macroresten
  - 4 VH analyse pollen
  - 2 VH datering d.m.v. dendrochronologie
  - 2 VH houtsoortbepaling & bewerkingssporen
  - 5 VH ^{14}C-datering
  - 2 VH anthracologisch onderzoek
  - 4 VH fosfaatanalyes

- 1 VH röntgenopnames metaal
- 1 VH archeozoölogie
- 1 VH fysische antropologie

Bijkomende noodzakelijke voorzieningen:

- Bemaling (bij nederzettingssporen kan men een waterput verwachten)
- Conservatie (€1500)

1.5.5 Duur en kostenraming

Veldwerk: 15 werkdagen met team van 5

Verwerking en rapportage: 30 mandagen

Inschatting kostprijs: ca. 60000 euro (excl. kraanwerk)

Natuurwetenschappelijk Onderzoek (NWO): 10% van totale kostprijs

1.5.6 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders

Het veldteam bestaat minimaal uit:

- één veldwerkleider onder begeleiding van een erkend archeoloog. Deze veldwerkleider heeft aantoonbare ervaring op minstens 10 opgravingen op zandbodems, waarvan 5 opgravingen op een site met rurale nederzettingssporen.

- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft aantoonbare ervaring op minstens 2 opgravingen op zandbodems, waarvan minstens 1 opgraving op een site met rurale nederzettingssporen.

- aangevuld met medewerkers die houder zijn van een diploma zoals omschreven in de Code van Goede Praktijk.

- één aardwetenschapper die minstens 1/3 van de duur van het veldwerk op het terrein aanwezig is. Hij/zij heeft een grondige kennis van en relevante ervaring met zandbodems. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de aanleg van het opgravingsvlak en de interpretatie van de bodemprofielen.

Voor de rapportage wordt minstens de veldwerkleider ingezet onder toezicht van de erkende archeoloog.

1.6 Conclusie

In het kader van de geplande werkzaamheden die het aanwezige bodemarchief te 'Sint-Andries Gistelse Steenweg' bedreigen wordt een vervolgopgraving geadviseerd over een oppervlakte van 3659 m². Op basis van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek is het duidelijk dat er bewoningssporen aanwezig zijn.

4 aangetroffen paalkuilen vormen een vierkante spieker of bijgebouw. Net ten oosten hiervan komt een cluster van paalkuilen voor welke vermoedelijk deel uitmaken van mogelijke andere structuren. Omwille van de afwezigheid van aardewerk of ander dateerbaar materiaal, konden deze niet worden gedateerd. Daarnaast werden ook talrijke grachtsegmenten aangetroffen, waarvan enkele met aardewerk te dateren in de Late Middeleeuwen / Nieuwe Tijd. Tot slot werd een afvalkuil aangetroffen, opgevuld met metaalvondsten, welke wijzen op militaire aanwezigheid tijdens beide wereldoorlogen.

Vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving zal op heel wat vragen die gesteld werden tijdens het proefsleuvenonderzoek en nu nog onbeantwoord blijven, een antwoord kunnen bieden.

2. Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Polfliet B. *et al.*, 2018, *Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek Sint-Andries Gistelse Steenweg*, onuitgegeven rapport, Ruben Willaert bvba, Brugge.